

ὡς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἀμφὶ δὲ νῆες
 σμερδαλέον κονάθησαν ἀυσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν
 μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἱπποδάμοιο.

μνείας ἄξιον παράδειγμα εἶναι τὸ ἐξῆς:

tum gratus Iulo
 atque novercali sedes praelata Lavino
 conspicitur sublimis apex. Juven. IIX, 70.

Τὸ ὑπερβατὸν καλεῖται ἀναστροφὴ ἐπὶ δύο λέξεων π. χ. me-
 cum, tecum, secum, quibus de rebus διαφέρει δὲ κατὰ τὸν Τρύ-
 φωνα ὑπερβατὸν τῆς ἀναστροφῆς, ὅτι ἢ μὲν τὰ τελευταῖα τοῖς
 πρώτοις συνάγει, τὸ δὲ τὰ τελευταῖα ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀνάγει π. χ.
 «Οὐνεκα τὸν Χρῦσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα Ἀτρείδης» Ἰλ. Α, 11·
 ὁ αὐτὸς δὲ καταλέγει εἰς τὸ ὑπερβατὸν καὶ τὰς τμήσεις.

Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν τὸ ὑπερβατὸν ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον
 δὲν εἶναι τρόπος ἀλλὰ σχῆμα, διότι σπανίως μεταβάλλεται τι
 ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἔννοιαν. Τρόπος εἶναι ἢ ὑπ' αὐτοῦ παραλει-
 φθεῖσα ὑστερολογία ἢ τὸ προθύστερον (ὑστερονπρότερον Serv. ad
 Verg. Aen. XI, 243), ἐν ᾧ ὅ τι ὀφείλεται φύσει πρότερον νὰ
 λεχθῆ, λέγεται ὑστερον (Γρηγ. Κορ. σ. 225. Χοιροβ. σ. 255)
 π. χ. «ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο» Ὀμ. Ἰλ. Α, 251· «ἀλλ' ἄγε μοι
 τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι καὶ ἄκουσον» Ὀδ. Τ, 535 πρβλ. Ἰλ. Γ,
 318. Ε, 118. Ὀδ. Ε, 264· τὸ κυριώτερον δηλ. κατὰ τὴν ἔννοιαν
 προτάσσεται, τὸ δὲ ἡττονος λόγου ἄξιον, ἂν καὶ προηγῆται κατὰ
 τὸν χρόνον, ἔπεται.

ΥΠΕΡΒΟΛΗ.

Ἡ ὑπερβολὴ (superlatio, decens verisuperjectio) εἶναι κοσμητικὸς
 ὑπερβολικὸς τρόπος μεγαλύνων ἢ σμικρύνων τὰ πράγματα· (Quint.
 VIII, 6, 67. Cornif. IV, 33, 44)· γεννᾶται δὲ ἢ ὑπερβολὴ ἢ ὅταν
 λέγηται πλεόν τοῦ γενομένου π. χ. Cic. Phil. II, 25 «vomens
 frustis esculentis gremium suum et totum tribunal implevit»·
 καὶ Verg. Aen. I, 162· «geminique minantur in coelum scopuli»
 πρβλ. VII, 808 καὶ Ὀμ. Ἰλ. Υ, 226· ἢ ὅταν τὰ πράγματα
 μεγαλύνωνται διὰ τινος μείζονος ἢ ἐλάσσονος ὁμοιότητος π. χ.

Verg. Aen, VIII, 691 «credas innare revulsas Cýclades»· ἢ διὰ τινος παραβολῆς π. χ. Verg. Aen. V, 319 «fulminis ocior alis», καὶ Ὅμ. Ἰλ. A, 249 «τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδὴ»· ἢ δι' ἀπλῆς μεταφορᾶς. Πολλάκις ἐπισωρεύεται ὑπερβολὴ ἐπὶ ὑπερβολῆς π. χ. Cic. Phil. II, 27. «quae Charybdis tam vorax? Charybdis dico? quae si fuit, fuit animal unum: Oceanus, medius fidius, vix videtur tot res, tam dissipatas, tam distantibus in locis positas, tam cito absorbere potuisse. Ἡ ὑπερβολὴ δὲν πρέπει νὰ ἦναι οὐδέποτε ἄνευ μέτρου, διότι εὐκολώτατα περιπίπτει εἰς κακοζηλίαν· τότε δὲ εἶναι κατάλληλος, ὅταν τὸ πρᾶγμα ὑπερβάλλῃ τὸ φυσικὸν μέτρον. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη αἱ ὑπερβολαὶ εἶναι μεираκειώδεις· σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσιν· διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

«οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε·
κούρη δ' οὐ γαμέω Ἀμαμέμνονος Ἀτρεΐδαο,
οὐδ' εἴ χρυσεῖη Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ' Ἀθηναίῃ (Ὅμ. Ἰλ. I, 385).

χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες· διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές». Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ, 11.

ΠΕΡΙ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ.

Μεγάλην δυσκολίαν ἐν τῇ ῥητορικῇ παρέχει ἡ διδασκαλία περὶ τῶν λεκτικῶν σχημάτων, πρῶτον μὲν διὰ τὸν μέγαν αὐτῶν ἀριθμὸν (ἐπειδὴ τινὲς μὲν ῥήτορες λέγουσιν ὅτι εἶναι ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν, ἄλλοι δὲ ἐλαττοῦσι μὲν ἀλλὰ παραδέχονται μέγαν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν), δεύτερον διότι δὲν εἶναι εὐκολὸν νὰ διακρίνη τις ἀκριβῶς τὰ σχήματα ἀπὸ τῶν τρόπων, καὶ τρίτον διότι καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν εἰς σχήματα διανοίας (figurae sententiarum) καὶ σχήματα λέξεως (figurae verborum) παρέχει πολλὰς δυσκολίας. Τέλος ζητεῖται κατὰ τίνα γνωρίσματα πρέπει νὰ καταταχθῶσι τὰ σχήματα ἰδίᾳ εἰς τὰ δύο κύρια γένη.

Σχῆμα (figura, figurae, formae, lumina, formae et lumina. Cicero.) εἶναι ἐξάλλαξις ἢ ἐκτροπὴ λόγου ἀπὸ τοῦ συνήθους ἐπὶ

τὸ κρεῖττον γινομένη, ἢ κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον (Spengel Rhet. Gr. T. III σ. 11) σχῆμά ἐστιν ἐξάλλαξις λόγου ἐπὶ τὸ κρεῖττον κατὰ λέξιν ἢ κατὰ διάνοιαν ἄνευ τρόπου· διαφέρει δὲ τοῦ σολοικισμοῦ ἐπειδὴ οὗτος εἶναι ἐξάλλαξις λόγου ἐπὶ τὸ χεῖρον. Κατὰ δὲ τὸν Τιβέριον (σ. 59) ἐστὶ σχῆμα τὸ μὴ κατὰ φύσιν τὸν νοῦν ἐκφέρειν μηδὲ ἀπ' εὐθείας, ἀλλ' ἐκτρέπειν καὶ ἐξαλάσσειν τὴν διάνοιαν κόσμου τινὸς τῇ πλάσει ἢ χρείας ἕνεκα. Κατὰ δὲ τὸν Κοϊντιλιανὸν (IX, 1, 4. 14) figura sit arte aliqua novata forma dicendi. Καίτοι δὲ τὰ σχήματα ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινὰ μετὰ τῶν τρόπων, διότι εἶναι ἰδιάζουσαι ἐξαλλάξεις καὶ ἐκτροπαὶ τοῦ συγῆθους, δι' ὧν ὁ λόγος μεταβαλλόμενος λαμβάνει ἔμφρασιν καὶ χάριν, ὅμως ὑπάρχει μετὰ τῶν ὠρισμένην διαφορά. Ἐν τῷ τρόπῳ, τοῦ ὁποίου τὸν ὀρισμὸν εἶπομεν, τίθενται λέξεις ἀντὶ ἄλλων λέξεων ὡς ἐν τῇ μεταφορᾷ, ἐν τῇ μετωνυμίᾳ, ἐν τῇ ἀντονομασίᾳ, ἐν τῇ μεταλήψει, ἐν τῇ συνεκδοχῇ, ἐν τῇ καταχρήσει, ἐν τῇ ἀλληγορίᾳ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ὑπερβολῇ, ἐν τῇ ὀνοματοποιίᾳ καὶ ἐν τῇ περιφράσει. Καὶ τὸ ἐπίθετον μέρος ὃν τῆς ἀντονομασίας εἰκότως καταλέγεται ἐν τοῖς τρόποις· ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ὑπερβατόν, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ λέξις ἢ μέρος αὐτῆς μετατίθεται ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως εἰς ἄλλην. Ἐν τοῖς σχήμασιν δὲν συμβαίνει μετατροπὴ τῶν λέξεων ἀπὸ τῆς κυρίως αὐτῶν σημασίας εἰς ἄλλην, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον δὲν ἀποτελεῖ τὴν διαφορὰν μετὰ τῶν τρόπων καὶ σχημάτων, διότι τότε ἡ εἰρωνεία εἶναι ἀμφοτέρω. Ὁ Ἀλέξανδρος λέγει ὅτι ὁ τρόπος ἔχει πρὸς τὰ σχήματα ὡς ὁ βαρβαρισμὸς πρὸς τὸν σολοικισμόν. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ τρόπος ἀναφέρεται εἰς τὰς λέξεις, τιθεμένης δι' αὐτοῦ μιᾶς λέξεως ἀντὶ ἄλλης, τὰ δὲ σχήματα εἰς τὴν μετ' ἀλλήλων ἐσωτερικὴν σύνδεσιν τῶν λέξεων, ἥτις μεταβάλλεται, χωρὶς νὰ μεταβάλληται ἡ ἀρχικὴ σημασία τῶν λέξεων.

Τὰ σχήματα διακροῦνται εἰς δύο κύρια γένη, εἰς σχήματα διανοίας (figurae sententiarum) καὶ εἰς σχήματα λέξεως (figurae verborum). Ἡ διαίρεσις αὕτη ἦν γνωστὴ καὶ τῷ Κικέρωνι καὶ ἀνέρχεται μέχρι τοῦ Ἑρμαγόρου. Ὁ Φορτουνατιανὸς (σ. 126) διακροεῖ τὰ σχήματα εἰς σχήματα λέξεως, λόγου καὶ διανοίας,

καὶ ὀρίζει αὐτὰ οὕτω· «σχήματα λέξεως in singulis verbis fiunt, ut *nuda genu*, quas uno verbo ἐξηλλαγμένως possumus dicere: λόγου vero in elocutionis compositionibus, quae pluribus modis fiunt, ut πολύπτωτον, ἐπαναφορά, ἀντιστροφή, παρονομασία: διανοίας autem in sensibus, ut προθεράπευσις, ἠθοποιία, ἀποστροφή: quibus etiam, sive elocutionem mutaveris, aut verborum ordinem inverteris eadem tamen figurae permaneant, verum utraque λέξεως et λόγου non ita. πρὸς Mar. Victor. σ. 201. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς διαίρεσις εἶναι φαινομένη μόνον, διότι τὰ σχήματα λόγου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καθαρῶς γραμματικὰ καὶ ἔμειναν ἀνεξέταστα, κατελέχθησαν ὑπὸ τῶν λοιπῶν ῥητόρων μετὰ τῶν σχημάτων λέξεως πρὸς Quint. IX, 3. Πλὴν δὲ τούτου γινώσκομεν ἐκ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (IX, 1, 18) ὅτι ὁ Κορνήλιος Κέλσος ἤθελε νὰ καταλέξη εἰς τὰ σχήματα διανοίας καὶ λέξεως καὶ τὰ σχήματα κώλων (figurae colorum). Τὴν διαφορὰν μεταξὺ σχημάτων λέξεως καὶ σχημάτων διανοίας εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις «sententiae figura immutato verborum ordine vel translato manet nihilominus, elocutionis autem si distraxeris vel immutaveris verba vel ordinem eorum non servaveris, manere non poterit» Aquil. Rom. 28· ὁ ὀρισμὸς οὗτος ἐλήφθη ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου σ. 10, ἔνθα λέγεται· τὸ δὲ τῆς λέξεως σχῆμα τοῦ τῆς διανοίας διαφέρει, ὅτι τὸ μὲν κινήσεως τῆς λέξεως τῆς συσχούσης τὸ σχῆμα ἀπόλλυται—τοῦ δὲ τῆς διανοίας σχήματος, καὶ τὰ ὀνόματα κινῆται, καὶ ἑτέροις ὀνόμασιν ἐξενέγκη, τὸ αὐτὸ πρᾶγμα μένει, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σύνταξις κινήθῃ ἢ προστεθῇ καὶ ἀφαιρεθῇ τι, λύεται τὸ σχῆμα τῆς λέξεως.

Τὰ διάφορα σχήματα καταλέγονται εἰς τὰ δύο κύρια γένη ὑπὸ τῶν πλείστων ῥητόρων ἐμπειρικῶς. Οὕτω κατὰ τὸν Φορτουνατιανὸν (σ. 127) opera figurarum sunt quinque: ut augeas, ut abicias, ut probus existimeris, ut inparatus, ut ornes elocutionem. Ἀκριβεστέραν διαίρεσιν ποιεῖται ὁ Φοιβάμμων, (Spengel Rhet. Gr. T. III σ. 43) ἀνάγων πάντα τὰ σχήματα εἰς τέσσαρας κατηγορίας, εἰς τὴν ἐνδειαν, εἰς τὸν πλεονασμὸν, εἰς τὴν μετάθεσιν καὶ εἰς τὴν ἐναλλαγὴν καὶ καταλέγων 18 σχήματα διανοίας καὶ 26 σχήματα

λέξεως κατὰ τὴν ἐπομένην τάξιν. Α') Σχήματα διανοίας. 1) ἐνδείας· ἀποσιώπησις, ἐπιτροχασμός. 2) πλεονασμοῦ· προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις, προκατάληψις, παράλειψις (ὑποσιώπησις), διατύπωσις, ἐπιμονή. 3) μεταθέσεως· προσωποποιία, ἠθοποιία, μιχτόν, ἐρώτησις, πεῦσις, ἀποποιήσις. 4) ἐναλλαγῆς· εἰρωνεία, διαπόρησις, διασυρμός, ἀποστροφή. Β') Σχήματα λέξεως. 1) ἐνδείας· ἀσύνδετον, ἀπὸ κοινοῦ, ἔλλειψις. 2) πλεονασμοῦ· ταυτολογία (interpretatio), δίπλωσις, ἐπαναφορά, ἐπανάδοσις, ἐπανάληψις, περίφρασις, ἐπίφρασις, παρονομασία, ἐπεξήγησις, ἐπιμονή, ἐπίτασις. 3) μεταθέσεως· ὑπερβατόν, ἀναστροφή, πρόληψις αἰτίας, προεπίξευξις. 4) ἐναλλαγῆς· ἑτερογενές, ἑτερᾶριθμον, ἑτερόπτωτον, ἑτεροσχημάτιστον, ἑτερόχρονον, ἑτεροπρόσωπον, ἀποστροφή προσώπου, ἀντιστροφή. Καὶ ἡ διαίρεσις αὕτη ὡς καὶ ἡ κατάταξις τῶν σχημάτων ὑπὸ τὰς εἰρημένας κατηγορίας ἔχουσί τι τὸ πλημμελές· διότι καὶ πολλὰ σχήματα παραλείπονται, καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις τῆς ὑπὸ τὰ σχήματα λέξεως ὑπαλλαγῆς παρέχει πολλὰς δυσκολίας καὶ τινὰ σχήματα οὐχὶ ὀρθῶς καταλέγονται ὑπὸ τὰς εἰρημένας κατηγορίας. Ἀκολουθοῦντες καὶ ἐν τῇ περὶ σχημάτων πραγματείᾳ ἡμῶν τὸν Κοϊντιλιανόν, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ σχήματα λέξεως κατὰ χρόνον προηγούνται τῶν σχημάτων διανοίας. Τὰ πρῶτα εἰσήγαγεν εἰς τὴν ῥητορικὴν ὁ Γοργίας, ὅστις ἐποιήσατο καὶ συχνὴν χρῆσιν αὐτῶν. (Cicer. orat. 52, 175. Διοδ. Σικ. 12, 53. Διονυσ. Ἀλικ. περὶ Θουκυδ. 24). ὁ Ἰσοκράτης ὁμοίως ἐμετρίχθη τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Περὶ τῶν σχημάτων διανοίας λέγει ὁ Λογγίνος (ἀπόσπ. 3) ὅτι τροπὴ ἐκ τοῦ παρούργου καὶ ἐξάλλαξις οὐδεμία ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ τοῦ σχήματα οὐδέποτε εἰς τοὺς δικανικοὺς λόγους παρεισήλθεν· ἡ πλείων γὰρ αὐτοῖς σπουδὴ περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν ταύτης κόσμον ἦν καὶ τὴν συνθήκην καὶ τὴν ἁρμονίαν. Ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Ἀντιφῶνος δὲν ὑπῆρχον σχήματα διανοίας (Καικίλιος παρὰ Φωτίῳ σ. 485 Spengel. Art. Script. σ. 12). Ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τινὲς ἀπέφευγον τὰ σχήματα, περιπίπτοντες οὕτως εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα ὡς καὶ οἱ ἀσκόπως καὶ ὑπερμέτρως ποιοῦμενοι χρῆσιν αὐτῶν. (Διον. Ἀλικ. Ῥητ. 10, 11). Τέλος σημειωτέον

ὅτι ὁ Λογγίνος τὰ σχήματα διανοίας προδιόρθωσιν, ἐπιδιόρθωσιν, ἀποσιώπησιν, παράλειψιν, εἰρωνείαν καὶ ἠθοποιίαν δὲν θεωρεῖ σχήματα, ἀλλὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἐννοιαὶ καὶ ἐνθυμήματα καὶ λογισμοὶ τοῦ πιθανοῦ χάριν καὶ πλίστων εἶδη.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΔΙΑΝΟΙΑΣ.

Ἐπεὶ δεῖ τὸν νοῦν πάντως τοῦ λόγου προηγεῖσθαι (Τιβέρ. σ. 59), προτάσσομεν τὰ σχήματα διανοίας, ὧν συχνὴν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ ῥήτορες καὶ ἐν οἷς ὁ Δημοσθένης ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος (Cicer. orat. 39, 136 ἐνθα καταλέγονται καὶ τὰ διάφορα ornamenta sententiarum πρὸλ. de orat. III, 53, 202).

ΕΡΩΤΗΜΑ, ΠΥΣΜΑ, ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ.

Τὸ ἐρώτημα (interrogatum) καὶ τὸ πύσμα (quaesitum, percontatio) διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἐπειδὴ τοῦ μὲν ἢ ἀπόκρισις εἴτε καταφατικὴ εἴτε ἀποφατικὴ εἶναι σύντομος, τοῦ δὲ εἶναι μακροτέρα (Ἀλέξ. σ. 24. Ζων. σ. 163. ἀνώνυμ. σ. 179 πρὸλ. Quint. IX, 2, 6. Ἀποδαίνει τὸ ἐρώτημα σχῆμα, ὅταν δὲν ἐρωτῶμεν, ἵνα λάβωμεν ἀπάντησιν, ἀλλ' ἵνα ἐπιτεθῶμεν καὶ στενοχωρήσωμεν τὸν ἐναντίον π. χ. quid enim tuus ille, Tubero, destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cic. pro Lig. 3, 9· καὶ Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? Cic. Catil. I, 1. Ἔτι δὲ καὶ ὅταν μόνον πρὸς διέγερσιν μίσους καὶ εὐσπλαγχνίας ἐρωτῶμεν περὶ πραγμάτων ὁμολουγουμένων, εἰς τὰ ὅποια εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκριθῇ τις. Ἰδίως δὲ κατὰ τὸν Κορνιφίκιον (IV, 15, 22) ἐκείνη ἢ ἐρώτησις εἶναι ῥητορικὴ, quae, cum enumerata sunt ea, quae obsunt causae adversariorum, confirmat ruperiorem orationem. ὑπάρχει δὲ καὶ ἐρώτημα ἢ πρὸς δήλωσιν δυσαρρεσκείας, ἀγανακτήσεως, θαυμασμοῦ, τραχέος παραγγέλματος, ἢ πρὸς αὐτὸν τὸν λαλοῦντα ἀναφερόμενον.

Τὸ ἐρώτημα λέγεται αἰτιολογία (ratiocinatio) ὅταν προθένηται τι πρὸς τὸ γενέσθαι σαφέστερον αὐτὸ τῆν αἰτίαν προσαπο-

διδῶμεν (Ἀλέξ. σ. 17) π. γ. «ὅτι τις ἐν ἀθλοῖς ἀποκτείνει τινά, τοῦτον (ὁ νομοθέτης) ὤρισεν οὐκ ἀδικεῖν. Διὰ τί; οὐ τὸ συμβᾶν ἐσκέψατο, ἀλλὰ τὴν τοῦ δεδρακότος διάνοιαν. Ἔστι δὲ αὕτη τίς; ζῶντα νικῆσαι οὐκ ἀποκτείνει». Δημοσθ. Ἀριστοκρ. 54 σ. 637, πρβλ. Jul. Rufin. σ. 40. Κατὰ τὸν Κορνηφίκιον (IV, 16, 23) καλεῖται *ratiocinatio* (αἰτιολογία), *per quam ipsi a nobis rationem poscimus, qua re quidque dicamus et crebro nosmet a nobis petimus unius cujusque propositionis explanationem*· ἐπιφέρει δὲ «*haec oratione ad sermonem vehementer accomodata est et animi auditoris retinet attentum cum venustate sermonis, tum rationum expectatione*» παραδείγματα ἴδ. Δημοσθ. Φιλίπ. γ', 36. Cic. in Pis. 65. Ἐν γένει δὲ αἰτιολογία εἶναι πᾶσα βεβαίωσις γνώμης τινός (ad propositum subjecta ratio) Quint. IX, 3, 93· ἴδε Ζων. σ. 162 καὶ ἀνόνημ. σ. 175 μετὰ τοῦ παραδείγματος «τὸν αὐτὸν πνεῦμα καὶ σάρκα, πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σάρκα κατὰ τὴν ἔπαρσιν». Οὕτως ἐρμηνεύει καὶ ὁ Ρουτίλιος Λοῦπος σ. 21 λέγων «hoc schema afficitur ratione brevi et sententiosa, ita ut, quod dubium est visum, ad certam fidem adduci videatur, ἐπιφέρει δὲ καὶ παράδειγμα ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους περὶ εἰρήνης § 10.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ, ΥΠΟΦΟΡΑ, ΑΝΘΥΠΟΦΟΡΑ.

Ἡ ἀπόκρισις κατὰ τοῦτο εἶναι σχῆμα, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ὁ ἐρωτῶν στρέφεται πρὸς ἄλλο σημεῖον, τὸ μὲν ἵνα παραστήσῃ ἀμάρτημά τι μέγα, τὸ δέ, ὅπερ καὶ τὸ συνηθέστατον, ἵνα κολάσῃ αὐτό. Ἐνίοτε αὐτὸς ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ καὶ αὐτὸς ἀποκρίνεται π. γ. Cic. pro Lig. c. 3: *apud quem igitur hoc dico? nempe apud eum, qui, cum hoc sciret, tamen me antequam vidit, rei publicae reddidit*· ἢ ἐρωτᾷ ἄλλον καὶ μὴ περιμένων τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποκρίνεται π. γ. Cic. orat. 67, 223 «*Domus tibi deerat? at habebas? pecunia superabat? at egebas*. Τινὲς ὠνόμασαν τὸ σχῆμα τοῦτο *schema per suggestionem* Quint. § 15. Ἀμφότερα δὲ τὰ εἶδη ταῦτα τῆς ἐρωτήσεως ὁ Κορνηφίκιος (IV, 23, 33) ὀνομάζει *subjectio* λέγων *eum interrogamus adversarios aut quaerimus ipsi a nobis, quid*

ab illis, aut quid contra nos dici possit, deinde subicimus id, quod oportet dici, quod aut nobis adiumento futurum sit, aut illis obfuturum e contrario». Οἱ Ἕλληνες τὰ σχήματα ταῦτα ὀνομάζουσιν ἐποφορὰ καὶ ἀνθυποφορὰ Τιβέρ. σ. 77. Ἀνθυποφορὰν (oppositio, objectio) δέ τινες καλοῦσιν καὶ ὅταν δὲν προτάσσηται ῥητῶς ἐρώτημά τι (Ps. Rufin. σ. 60 καὶ τὰ παραδείγματα Verg. Aen. IV, 603, IX, 140).

ΠΡΟΛΗΨΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΑΥΤΗΣ ΕΙΔΗ.

Ἡ πρόληψις (προκατάληψις παρ' Ἀναξίμ. 41, 22, λατ. praesumptio) συνηθεστάτη οὔσα ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ ἰδίως ἐν τοῖς προοιμίοις, προκαταλαμβάνει τὴν ἐναντιολογίαν τοῦ ἐναντίου. Quint. § 16 πρβλ. IV, 1, 49. Διακρίνονται δὲ κατώτερα εἶδη αὐτῆς ἢ προὑπεργασία (praemunitio), ἢ προδιόρθωσις καὶ ἢ προθεραπεία ('Αλέξ. σ. 14. Τιβέρ. σ. 62· ἐναντία δὲ τῆς προδιορθώσεως εἶναι ἢ ἐπιδιόρθωσις)· οὕτω π. χ. ὁ Κικέρων ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ κατὰ Καικιλίου λόγου λέγει ὅτι παρουσιάζεται ὡς κατήγορος, ἐνῶ πάντοτε συνείθιζε νὰ ᾔηται συνήγορος πρβλ. Jul. Rufin. σ. 46 : Cicero pro Milone ante praemunit, licere hominem occidere, et tum subicit occisum P. Clodium jure, et sine invidia, cum ita dicit : negant intueri lucem esse fas ei, qui a se esse hominem occisum fateatur. In qua tandem civitatate hoc homines stultissimi disputant ? ἢ παρομολογία (confessio), ὡς ὅταν ὁ Κικέρων (pro Rabirio) ὁμολογῇ ὅτι ὀφείλει νὰ μεμφθῇ τὸν Ῥαβίριον ὅτι ἐδάνεισε χρήματα πρὸς τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον τὸν Αὐλητὴν. Τέλος ἢ ἐπιδιόρθωσις, (emendatio, superioris rei correctio) Ἀνών. σ. 72· π. χ. Cic. pro Lig. 3. 8· «atque haec propterea de me dixi, ut mihi Tubero, cum de se eadem diceret, ignosceret»· (ἴδε κατωτέρω σ. 219) συνηθεστάτη δὲ καὶ ἢ προκατασκευὴ ἢ προπαρασκευὴ (praeparatio, praestructio), «cum pluribus verbis, vel quare facturi quid simus vel quare fecerimus, dici solet» Quint. § 17, πρβλ. Ἀνών. σ. 60· «cum rei, de qua acturi sumus, colorem praeparamus atque praetendimus, ut in illo : Anna soror, quae me suspensam insomnia

terrent! usque: quae bella exhausta canebat (Verg. Aen. IV, 9,— 14). Nam primo de insomniis quæta est, dein admirari se virtutem hospitis dixit et veram fidem esse, a diis illum genus ducere: misereri etiam casus et errores, ut verecundius postea de amore fateretur, quasi in affectum hospitis vel insomniis, vel admiratione virtutis, vel miseratione calamitatis inducta sit.

**ΔΙΑΠΟΡΗΣΙΣ ἢ ΑΠΟΡΙΑ, ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ἢ ΚΟΙΝΩΝΙΑ,
ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ἢ ΥΠΟΜΟΝΗ, ΕΠΙΤΡΟΠΗ.**

Τὸ σχῆμα διαπόρησις ἢ ἀπορία (dubitatio) χρησιμεύει πρὸς αὐξήσασθαι τῆς ἀξιοπιστίας, ὅταν ὁ ῥήτωρ προσποιῆται ὅτι ἀγνοεῖ πόθεν νὰ ἀρχίσῃ, ποῦ νὰ καταλήξῃ, τί κυρίως νὰ εἴπῃ, καὶ ἂν ἐν γένει ὀφείλῃ νὰ εἴπῃ Quint. IX, 2, 19. 3, 88. Cornif. IV, 29, 40· παραδείγματα Cic. pro Cluentio ἐν ἀρχῇ, in Verr. IV, 35· pro domo § 22.

Συγγενὴς τῇ διαπορήσει εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις ἢ κοινωρία (communicatio) Quint. § 20. Jul. Rufin. σ. 41, ἣν μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες, ὅταν συμβουλεύονται μετὰ τῶν ἐναντίων ἢ μετὰ τῶν δικαστῶν, ὅπερ εἶναι τὸ συνηθέστατον (παραδείγματα Cic. in Caecil. § 37, pro Quint. § 53). Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ἀκολουθεῖ τὸ παράδοξον ἢ ἡ ὑπομονή, (sustentatio) (Jul. Rufin. σ. 46) ὅταν ὁ ῥήτωρ ἐπιφέρῃ τι ἀπροσδόκητον εἴτε μέγα εἴτε μικρόν. Ἐνίοτε καὶ ὅταν δὲν προηγῆται ἡ ἀνακοίνωσις, μεταχειρίζονται οἱ ῥήτορες τὸ παράδοξον π. χ. Cic. pro Lig. 9, 27· «hinc prohibitus non ad Caesarem, ne iratus, non domum, ne iners, non aliquam in regionem, ne condemnare causam illam, quam secutus erat, videretur: in Macedoniam ad. Cn. Pompei castra venit, in eam ipsam causam, a qua erat rejectus iniuria.

Ἐνταῦθα ἀνήκει τέλος καὶ ἡ ἐπιτροπή (permissio), ὅταν ὁ ῥήτωρ ἀφίνη πρᾶγμα τι εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν· εἶναι δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο κατάλληλον πρὸς διέγερσιν οἴκτου. Quint. § 25. Cornif. IV, 29, 39.

ΥΠΟΚΡΙΣΙΣ, ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ, ΠΑΡΡΗΣΙΑ.

Τὰ σχήματα, τὰ ὅποια εἶναι κατάλληλα νὰ διεγείρωσι πάθος, πρέπει νὰ συνοδεύωνται μετὰ ὑποκρίσεως· λέγεται δὲ ὑπόκρισις (simulatio), ὅταν ὁ ῥήτωρ προσποιῆται ὅτι ὀργίζεται, χαίρει, φοβεῖται, θαυμάζει, λυπεῖται, δυσανασχετεῖ, εὐχεται κτλ. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ ἐκφώνησις (exclamatio) Quint. § 97. Ὁ Κικέρων (de orat. III, 54, 207) θεωρεῖ αὐτὴν σχῆμα διανοίας, ὁ δὲ Κορνηφίκιος (IV, 15, 22) συνταυτίζει αὐτὴν μετὰ τῆς ἀποστροφῆς, ἥτις ἀκριβῶς ἐξεταζομένη εἶναι ἄλλο τι· ἔχει δὲ significationem doloris aut indignationis alicujus per hominis aut urbis aut loci aut rei cujuspiam compellationem· π. χ. o tempora! o mores! senatus haec intelligit, consul videt. Cic. Cat. I, 1· καὶ o excubias tuas, Cn. Planci, miseras, o flebiles vigilias! pro Planc. 42. πρέπει δὲ σπανίως νὰ γίνηται χρῆσις αὐτῆς καὶ μόνον ἔνθα ἡ σπουδαιότης τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ αὐτὴν, ὅτε ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν ἀκροατῶν. Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ παρρησία (licentia) Quint. § 27. Cornif. VI, 36, 48. Jul. Rufin. σ. 46. Ὅταν ὁ Κικέρων pro Lig. 3, 7 λέγῃ «suscepto bello, Caesar, gesto jam etiam ex parte magna, nulla vi coactus consilio ac voluntate mea ad ea arma profectus sum, quae erant sumpta contra te», δὲν φροντίζει μόνον περὶ τοῦ ὠφελίμου τῷ Λιγαρίῳ, ἀλλ' ἐπαινεῖ καὶ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πραότητα τοῦ νικητοῦ. Τινὲς παρρησίαν ἐννοοῦσι τὸ ἀντίθετον τῆς ἐπιτροπῆς, ἡγουν τὴν πρὸς τοὺς δικαστὰς ἐλευθέρως ἀπευθυνομένην μομφήν (Rut. Lup. σ. 20). π. χ. ἀλλ' οὐ τίθεται ταῦτα παρ' ὑμῖν εἰς ἀκριβῆ μνήμην, οὐδ' ἦν προσῆκεν ὀργήν. Δημ. περὶ στεφ. σ. 292. πρὸς Cic. pro Lig. 3· «vide, quam non reformidem».

ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΑ, ΑΠΟΣΤΡΟΦΗ, ΜΕΤΑΣΤΑΣΙΣ.

Μεῖζονα σημασίαν καὶ δύναμιν ἔχει ἡ προσωποποιία (fictio personarum, personificatio), ἥτις παρέχει εἰς τὸν λόγον μεῖζονα ἔντασιν καὶ ποικιλίαν. Δι' αὐτῆς δηλοῦμεν τὰς ἐννοίας τῶν

έναντίων έν διαλόγω, μεταχειριζόμενοι και τὰς ἀρμοττούσας πρὸς ταύτας λέξεις, ἢ παρεμβάλλομεν πειστικῶ τῷ τρόπῳ διαλόγους μεταξὺ ἄλλων και ἡμῶν ἢ ἄλλων πρὸς ἀλλήλους. Προσωποποιία λέγεται και ὅταν παρουσιάζωνται έν τῇ σκηνῇ θεός τις ἢ ὁ ἄδης ἢ ὅταν πόλεις και λαὸς λαλῶσιν ὡς πρόσωπα, Quint. § 29. Rut. Lup. σ. 15. Aq. Rom. σ. 23. π. χ. «καίτοι σωφρονούσι γε και μετρίως ἐναργῆ παραδείγματ' ἐστίν ιδεῖν, ἃ και πρὸς Μεσσηνίους και πρὸς Ἀργεῖους ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη· βέλτιον δ' ἴσως και πρὸς ὑμᾶς ἐστίν εἰρῆσθαι Δημ. Φιλίπ. 2, σ. 76—77. πρὸς Cic. pro Mil. 34. valeant, valeant, inquit, cives mei, valeant; pro Coel. 14. Mulier, quid tibi cum Coelio? Cat. I, 7. Nullum aliquot jam annis facinus exstitit (Patria) pro Plane. 5. Venio num ad ipsius populi partes (Populus).

Και ἡ ἀποστροφὴ (aversus a iudice sermo) ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τοῦ ἐναντίου π. χ. quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat? ἢ νὰ προσφωνήσωμέν τινα Quint. § 38. Aq. Rom. σ. 25 «acutissimum exemplum in Philippis Demosthenis (2, 19), ubi quibus verbis populum Atheniensium monitum vult, ea se dicit apud Argivos et Arcadas et Messenios contionatum. Invidiose et M. Tullius cum saepe alias, tum pro Roscio convertit orationem ad Chrysgonum». Ἀποστροφὴν (aversio, conversio Ps. Rufin. σ. 54) ὠνόμαζον έν γενεῖ πᾶν τὸ δι' οὗ ὁ ἀκροατῆς ἀποτρέπεται ἀπὸ τοῦ προκειμένου, ὅπερ κατὰ διαφόρους τρόπους δύναται νὰ συμβῆ «cum aut aliud expectasse nos aut majus aliquid timuisse simulamus aut plus videri posse ignorantibus, quale est prooemium pro Caelio» π. χ. «εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἐρώτησον αὐτούς· μᾶλλον δ' ἐγὼ τοῦθ' ὑπὲρ σοῦ ποιήσω· πότερον ὑμῖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μισθωτὸς Αἰσχίνης ἢ ξένος εἶναι Ἀλεξάνδρου δοκεῖ; ἀκούεις ἃ λέγουσι; Δημοσθ. περὶ στεφαν. σ. 259. πρὸς 317.

Ἡ ἀποστροφὴ εἶναι διάφορος τῆς μεταστάσεως «quod metastasis personarum multiplicata variatio est et ab alia ad aliam, deinde rursus ad aliam et deinceps gradatione transitur: at in apostrophe commutatio est personae fere unius. Ὁ Ἀλέ-

λέξανδρος (σ. 26) μετάστασιν ὀνομάζει τὸ σχῆμα, ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ τὴν εὐθύνην πράγματός τινος ἐξ ἑαυτοῦ μεταφέρει εἰς ἄλλον τινά, π. χ. Δημ. περὶ τῆς παραπρ. σ. 230, 232· πρβλ. Ζων. σ. 164. ἀνών. σ. 180.

ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ, ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ, ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ.

Ἡ ὑποτύπωσις (sub oculos subjectio ἢ καὶ demonstratio Cornif. IV, 55, 68) ἀπεικονίζει τοσοῦτον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς τὰ πράγματα, οὐχὶ μόνον ἂν ἦναι παρελθόντα καὶ παρόντα ἀλλὰ καὶ μέλλοντα, ὥστε νομίζει τις ὅτι μᾶλλον βλέπει ἢ ἀκούει αὐτά· μετὰ μεγάλης τέχνης πραγματεύεται ὁ Κικέρων ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ pro Milone ὁποῖος ἤθελεν ἀποβῆ ὁ Κλαύδιος ἂν ἐλάμβανε τὴν στρατηγίαν (praetura). Εἰς τὴν ὑποτύπωσιν ἀνάγεται καὶ ἡ περιγραφὴ τόπων· διὸ τινὲς καὶ τοπογραφίαν ἢ τοποθεσίαν αὐτὴν ἐκάλεσαν Cic. ad Att. I, 13. 16.

ΕΙΡΩΝΕΙΑ, ΑΝΤΙΦΡΑΣΙΣ, ΑΠΟΣΙΩΠΗΣΙΣ.

Τὸ σχῆμα εἰρωνεία διαφέρει τῆς εἰρωνείας ὡς τρόπου θεωρουμένης, τὸ μὲν διὰ τὸ μῆκος, ἐπειδὴ εἶναι συνεχῆς σειρά εἰρωνικῶν τρόπων, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς κυρίας ἐννοίας καὶ τέλος διότι ὑπάρχει καὶ ἄνευ τρόπων π. χ. ὡς ἀντιφρασις (omissio), cum quaedam negamus nos dicere, et tamen dicimus Ps. Rufin. σ. 62, π. χ. Verg. Georg. II, 161: quid memorem portus Lucrinoque addita claustra καὶ Cic. Verr. V, 2· non agam summo jure tecum: non dicam id, quod debeam forsitan obtinere πρβλ. pro Cluent. c. 66.—ἢ ὅταν δεικνύωμεν ὅτι διατάσσομεν ἢ ἐπιτρέπομέν τι Verg. Aen. IV, 381. I, sequere Italiam ventis ἢ καὶ ὅταν ἐπαινῶμεν Quint. § 44—53.

Ἡ ἀποσιώπησις (reticentia, obticentia, interruptio, praecisio) εἶναι αἰφνιδία διακοπὴ τοῦ λόγου, γινομένη πρὸς δῆλωσιν πάθους ἢ ὀργῆς π. χ. Verg. Aen. I, 135 «quos ego—sed motos praestat componere fluctus» ἢ πρὸς ἐκφρασιν φροντίδος

καὶ φόβου ὡς ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ μνημονευομένῳ χωρίῳ τοῦ Κικέρωνος an hujus ille legis, quam Clodius a se inventam gloriatur, mentionem facere ausus esset vivo Milone, non dicam consule? de nostrum enim omnium—non audeo totum dicere» ὁμοιον παράδειγμα καὶ ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ περὶ Στεφάνου λόγου τοῦ Δημοσθένους· «ἀλλ' ἐμοὶ μὲν—οὐ βούλομαι δὲ δυσχερὲς εἰπεῖν οὐδέν». Ἐνίοτε οἱ ῥήτορες μεταχειρίζονται τὴν ἀποσιώπησιν ἵνα μεταβῶσιν εἰς ἄλλο θέμα π. χ. ἐν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Κικέρωνος Cominius autem—tametsi ignoscite mihi, judices Quint. § 54—57. Aq. Rom. σ. 24. Ἀλέξ. σ. 22.

ἩΘΟΠΟΙΑ ἢ ΜΙΜΗΣΙΣ, ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΙΣ, ΕΜΦΑΣΙΣ.

Ἡθοποιία ἢ μίμησις (imitatio morum alienorum, figuratio, expressio) λέγεται ὅταν καταλλήλως ἀποδίδωμεν εἰς τινὰ πρόσωπα λέξεις ἵνα δείξωμεν τὴν φαυλότητα ἢ τὴν ἀξίαν αὐτῶν (certis quibusdam personis verba accommodata ad fingimus, vel ad improbitatem earum demonstrandam vel ad dignitatem Aq. Rom. σ. 24, πρὸς Cic. pro Quint. § 55). π. χ. «σὺ δ' ὁ σεμνὸς ἀνὴρ καὶ διαπτύων τοὺς ἄλλους σκόπει πρὸς ταύτην, ὅποιον κέχρησαι τύχη» Δημοσθ. περὶ στεφ. σ. 334. πρὸς Cic. pro Coel. 15. Sin autem urbanus me agere mavis, sic agam taum. Λίαν ἀρεστὰ εἶναι τὰ σχήματα ὅταν καθιστῶσι τὸν λόγον ἀπλοῦν καὶ ἀνεπιτήδευτον ὡς π. χ. ὅταν δεικνύῃ τις ὅτι μετανοεῖ διὰ τινὰ φράσιν ἢ ὅταν ἐρωτᾷ ἂν παρελείφθη τι.

Ἡ ἐπιδιόρθωσις (correctio), ἥτις καὶ ἐπανόρθωσις, ἐπιτίμησις, ἐπαλλαγὴ καὶ μετάνοια ἔτι καλεῖται, χρησιμεύει πρὸς ἐπανόρθωσιν φράσεως ἢ λέξεως τινὸς δι' ἄλλης ἐπομένης π. χ. «ταύτης τοίνυν τῆς οὕτω αἰσχροῦ καὶ περιβοήτου συστάσεως καὶ κακίας, μᾶλλον δὲ προδοσίας Δημ. σ. 324 καὶ περὶ στεφάν. σ. 519 «ὄψ' ἄρ ποτε· ὄψ' ἄρ λέγω; χθὲς οὖν καὶ πρόην ἅμα Ἀθηναῖος καὶ ῥήτωρ γέγονε» πρὸς quod si iste suos hospites rogasset, immo adnuisset modo, facile hoc perfici posset» καὶ—o virtutis comes invidia, quae bonos sequeris plerumque atque adeo insectaris

Cornif. IV, 26, 36· πρβλ. Cic. pro Cael. 69. Phil. III, 3. Ἡ ἐπιδιόρθωσις μετριάζει καὶ προηγουμένην ὑπερβολικὴν φράσιν π.χ. Cic. pro Cael. 32: nisi intercederent mihi inimicitiae cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere, semper hic erro.

Τέλος εἰς τὰ σχήματα διανοίας κατατάσσεται καὶ ἡ ἔμφασις, ('significatio) καθ' ἣν ἐκ τινος φράσεως ἐξάγεται κεκρυμμένον τι, ὡς π. χ. ἐκ τῶν λόγων τῆς Διδούς Verg. Aen. IV, 550· «non licuit thalami expertem sine crimine vitam»

degere more ferae?

Ἐνταῦθα καίτοι παραπονεῖται ἡ Διδὼ περὶ τοῦ γάμου, δηλοῦ ὅμως τὸ πάθος αὐτῆς λέγουσα ὅτι ἄνευ θαλάμου τὸν βίον νομίζει οὐχὶ βίον ἀνθρώπου ἀλλὰ ζώου· ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἡ Σμύρνη (Ovid. Met. X, 422) ὁμολογῇ εἰς τὴν τροφὸν αὐτῆς τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἀγάπην διὰ τῶν ἐξῆς.—o dixit, felicem conjugem matrem. Quint. § 64 πρβλ. VIII, 2, 11. Cornif. IV, 53, 67.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΕΞΕΩΣ ἢ ΛΟΓΟΥ.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς διακρίνει γραμματικὰ καὶ ῥητορικὰ σχήματα λέξεως ἢ λόγου (IX, 3). Τὰ πρῶτα εἶναι γραμματικὰ καὶ φρασεολογικὰ ἰδιώματα καὶ καινοτομίαι τῶν συγγραφέων, αἵτινες, ἂν μὴ ἦσαν ἀρχαῖαι καὶ συνήθειαι καὶ ἂν μὴ εἶχον λόγον τινὰ ἢ ἂν μὴ ἀπέβλεπον πρὸς τινὰ σκοπὸν, ἤθελον εἶναι σφάλματα ἢ σολοικισμοί· ὡς δὲ ἀνωτέρω εἶπομεν Γρηγόριος ὁ Κορίνθιος (σ. 226) σχῆμα ἐννοεῖ συγχωρητὸν σολοικισμόν. Τοιαῦτα σχήματα εἶναι τὸ καθ' ὅλον καὶ μέρος, τὸ ἐτυμολογικόν, τὸ Ἀλκμανικόν, ἡ ἐναλλαγὴ πτώσεων, προσώπων, ἀριθμοῦ, ἐγκλίσεων καὶ ἡ κατὰ σύνεσιν σύνταξις. Τὰ γραμματικὰ ταῦτα σχήματα κατὰ τοσοῦτον μόνον πραγματεύεται ἡ ῥητορικὴ, καθ' ὅσον ἡ χρῆσις αὐτῶν γενόμενη μετρίως καὶ ἐν καταλλήλῳ τόπῳ καθίστησι τὸν λόγον οἶονεὶ δηκτικόν καὶ παρέχει εὐχάριστον μεταβολὴν καὶ ποικιλίαν εἰς τὴν συνήθη μονοτονίαν τῆς φράσεως. Ὁ Κοϊντιλιανὸς μεταξύ ἄλλων μνημονεύει καὶ τῶν ἐξῆς σχημάτων: gladio pugnacissima gens Romani. Cui non risere parentes, nec deus hunc mensa,

dea nec dignata cubili est. Magnum dat ferre talentum. Virtus est vitium fugere. Neque ea res falsum me habuit. Saucius pectus. Tyrrhenum navigat aequor. Plus satis ἀντι plus quam satis κτλ. Haec schemata, λέγει, aut his similia, quae erunt per mutationem, adjectionem, detractionem, ordinem, et convertunt in se auditorem, nec languere patiuntur subinde aliqua notabili figura excitatum, et habent quandam ex illa vitii similitudine gratiam, ut in cibis interim acor ipse jucundus est. Quod continget, si neque supra modum multae fuerint nec ejusdem generis aut junctae aut frequentes, quia satieta-tem ut varietas earum, ita raritas effugit.

Σπουδαιότερα εἶναι τὰ ῥητορικὰ σχήματα λέξεως ἢ σχήματα λόγου, ὅπως ὠνόμασαν αὐτὰ ὁ Ἑρμογένης καὶ ὁ Φορτουνάτιανός. Ταῦτα δὲ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸν τρόπον τοῦ λέγειν (ratio loquendi), ἀλλὰ εἰς τὸν ἔνεκα τῆς ἐννοίας σκόπιμον σχηματισμὸν τῆς φράσεως. Illud est acrius genus, λέγει ὁ Κοϊντιλιανός § 28, quod non tantum in ratione positum est loquendi, sed ipsis sensibus cum gratiam tum etiam vires accomodat.

ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΙΣ, ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ, ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ, ΣΥΜΠΛΟΚΗ, ΕΠΑΝΟΔΟΣ, ΠΟΛΥΠΤΩΤΟΝ, ΚΥΚΛΟΣ.

Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ῥητορικῶν τούτων σχημάτων ἀναφέρεται εἰς τὸν διπλασιασμὸν ἢ τὴν ἐπανάληψιν λέξεων γινομένην πρὸς αὐξήσιν τοῦ πάθους π. χ. occidi, occidi Sp. Maelium, Cic. pro Mil. 27· ἢ πρὸς δήλωσιν οἴκτου Ah Corydon, Corydon Verg. Ecl. 2, 69· ἢ καὶ εἰρωνείας· καλεῖται δὲ παλιλλογία, ἀναδί-πλωσις, ἐπανάληψις (cunduplicatio), ὅταν ἐπαναλαμβάνονται πλείονες λέξεις. Περὶ τοῦ σχήματος τούτου λέγει ὁ Κορνιφίσιος (IV, 28, 34) vehementer auditorem commovet ejusdem redia-TEGRATIO VERBI ET VOLNUS MAJUS EFFICIT IN CONTRARIO CAUSAE, QUASI ALIQUOD TELUM SAEPUS PERVENIAT IN EANDEM PARTEM CORPORIS. Ἐντο-νώτερος ἀποδίδει ὁ διπλασιασμὸς τῆς αὐτῆς λέξεως μετὰ τινὰ πικρύνθεσιν π.χ. bona, miserum me, consumptis enim lacrimis tamen

infixus animo haeret dolor, bona, inquam, Cn. Pompeji acerbissimae voci subjecta praeconis. Cic. Phil. II, 26, 64. Τὸ πάθος καὶ ἡ ἔμφοσις ἀποδύνουσι μείζονα ὅταν πολλὰ μέλη κατὰ σειράν ἀρχωνται ἀπὸ τῶν αὐτῶν λέξεων π. γ. nihilne te nocturnum praesidium palatii, nihil urbis vigiliae, nihil timor populi, nihil consensus honorum omnium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque moverunt? Cic. Cat. I. 1. πρὸς Δημ. περὶ στεφ. σ. 268 «τί οὖν, ὦ ταλαίπωρε, συκοφαντεῖς; τί λόγους πλάττεις; τί στυγὸν οὐκ ἐλλεβορίζεις ἐπὶ τούτοις; Καλεῖται δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο ἐπιαναφορὰ ἢ ἀναφορὰ (repetitio), οὕτω περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Κορνικίου (IV, 13, 19)· cum continenter ab uno eodemque verbo in rebus similibus et diversis principia sumuntur. Ἡ ἐπαναφορὰ προστίθεται εἰς τὸν λόγον οὐ μόνον χάριν, ἀλλὰ καὶ τεμνότητα καὶ δεινότητα, καὶ χρησιμεύει πρὸς κόσμον καὶ ἐπικύξιν αὐτοῦ (ad ornandam et ad augendam orationem).

Ἀντίθετον τῆς ἐπαναφορᾶς σχῆμα εἶναι ἡ ἀντιστροφὴ (convorsio), ἣν οὕτω περιγράφει ὁ Κορνικίος (αὐτόθι)· convorsio est, per quam non primum repetimus verbum, sed ad postremum continenter revertimur hoc modo: Poenos populus Romanus justitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit· πρὸς Δημ. Cic. de or. III, 53, 205· de exilio reducti a mortuo, civitas data a mortuo, sublata vectigalia a mortuo. Cic. Phil. I, 24· πρὸς Δημ. 1, 11, 2, 29. 3, 19. 8, 66. 18, 199· τὸ αὐτὸ σχῆμα καλεῖται καὶ ἐπιφορὰ (Rut. Lup. σ. 6), ἀναφορὰ (Δημ. περὶ ἐργ. § 268) καὶ ἐπαναστροφή. Ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἀρχικῶν καὶ τελικῶν λέξεων ἦτοι ἐκ τῆς ἐνώσεως τῆς ἐπαναφορᾶς καὶ ἀντιστροφῆς γεννᾶται ἡ συμπλοκὴ (complexio)· Ἀλέξ. σ. 30. Ἰων. σ. 166· ἀνώγου. σ. 183. Cornif. IV, 14, 20. π. γ. «ἐπὶ στυγὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς». (Αἰσχίν.) quis eos postulavit? Appius. quis produxit? Appius. τὸ αὐτὸ σχῆμα καλεῖται καὶ κοινότης (Rut. Lup.).

Ἡ ἐπίανθοδος (regressio) εἶναι εἶδος ἐπαναλήψεως, καθ' ἃ τὸ

ἄπαξ λεγθὲν ἐπαναλαμβάνεται καὶ διακεῖται π. χ. Verg. Aen. II, 435 :

Iphitus et Pelias mecum, quorum Iphitus aeno,
jam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulixi.

Ἡ ἐπαναλήψις τῆς αὐτῆς λέξεως κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς πτώσεις λέγεται *πολυπύκνωτον σχῆμα* Cornif. IV, 22, 30. Rut. Lup. σ. 7. Ag. Rom. σ. 33 Ἀλέξ, σ. 34. παραδείγματα Δημοσθ. 18, 298. Cic. pro Quint. 94. Ἐάν ἡ πρώτη λέξις ἐπαναλαμβάνηται τελευταία, ἀρχὴ δὲ καὶ τέλος ἔχουσιν ἀναφορὰν πρὸς τὸ κέντρον, γεννᾶται τὸ σχῆμα *πλοκή*. Ὁ Κοϊντιλιανὸς ἀναφέρει παράδειγμα ἐκ τοῦ Κικέρωνος *vestrum jam hic factum deprehenditur, patres conscripti, non meum: ac pulcherrimum quidem factum: verum, ut dixi, non meum, sed vestrum* τὴν σημασίαν ταύτην τῆς πλοκῆς γινώσκει μόνον ὁ Κοϊντιλιανός.

Ἡ ἐπαναλήψις τῆς πρώτης λέξεως προτάσεώς τινος ἢ περιόδου ἐν τῷ τέλει ἀνευ μεταβολῆς πτώσεως καὶ ἀριθμοῦ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Ἑρμογένους (σ. 252) *κύκλος* πρὸλ. Εὐστ. Ὀμ. Ἰλ. Κ. σ. 818. ἢ καὶ ὅταν ἡ ἐν τέλει τῆς προτάσεως λέξις ἐπαναλαμβάνηται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπομένης προτάσεως π. χ. Verg. Ecl. 10, 72 :

Pierides, vos haec facietis maxima Gallo,

Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.

Cic. Cat. I, 1 : «hic tamen vivit? vivit? immo vero etiam in senatum venit? καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὴν παλιλλογίαν (regressio) Ps. Rufin. σ. 50.

ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΜΟΣ, ΑΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΔΙΑΛΥΣΙΣ, ΠΟΛΥΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΚΑΙΜΑΞ.

Εἰς τὰ σχήματα τῆς ἐπαναλήψεως ἀνήκουσι καὶ τὰ σχήματα ἐκείνα, ἐν οἷς ἐπισωρεύονται λέξεις συνώνυμοι π. χ. Cic. Cat. II, 1 «abiit, excessit, evasit, erupit? τινὲς ὀνομάζουσι τὸ σχῆμα τοῦτο *πλεονασμὸν*, εἶναι δὲ μᾶλλον τὸ σχῆμα *συναθροισμὸς* ἢ ἐξερ-
γασία (congeries) ἢ *αὔξησις* (incrementum). Ἐνίοτε δὲ ἐπισω-
ρεύονται διάφορα εἴτε κατὰ τὸ σχῆμα *ἀσύνηδον* (dissolutum)

Cornif. IV, 30, 41· ἢ κατὰ τὴν διάλυσιν (dissolutio) Τιβέρ. σ. 77, Ἀλέξ. σ. 32, Ἡρωδ. σ. 99· ἢ κατὰ τὸ πολυσύνδετον π. χ. tectumque, laremque, armaque, Amyclaeumque canem, Cressamque pharetram Verg. Georg. III, 344.

Τεχνικώτερον καὶ σπανιώτερον σχῆμα εἶναι ἡ κλιμαξ (gradatio, gratatus, ascensus), καθ' ἣν, πρὶν προβῆ ὁ λόγος, ἐπαναλαμβάνεται τὸ εἰρημένον καὶ μάλιστα οὕτως, ὥστε ἡ τελικὴ λέξις κόμματος τινος ἢ κώλου ἀποτελεῖ τὴν πρώτην λέξιν τοῦ ἐπομένου ὡς ἐν τῷ γνωστοτάτῳ χωρίῳ τοῦ Δημοσθένους (περὶ στεφ. σ. 288) «οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δὲ, οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δὲ, οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον. πρβλ. Cic. pro Mil. 23, 61: neque vero se populo solum, sed etiam senatui commisit, neque senatui modo, sed etiam publicis praesidiis et armis, neque his tantum, verum etiam ejus potestati, cui senatus totam rem publicam, omnem Italiae pubem, cuncta populi Romani arma commiserat. καὶ pro Rosc. Am. 27, 75: in urbe luxuries creatur; ex luxuria existat avaritia necesse est; ex avaritia erumpat audacia; inde omnia scelera ac maleficia gignuntur. Οἱ Ἕλληνες τεχνικοὶ ἀναφέρουσιν ἐκ τοῦ Ὀμήρου (Ἰλ. B, 101) ὡς παράδειγμα καὶ τὴν γενεαλογίαν τοῦ σκῆπτρου τοῦ Ἀγαμέμνονος ἂν καὶ ἐν αὐτῇ ὑπέρχωσι τὰ συνώνυμα Κρονίων καὶ Ζεὺς, Ἀργειφόντης καὶ Ἑρμῆς· τὸ χωρίον ἔχει οὕτως:

ἀνὰ δὲ κρείων Ἀγαμέμνων
 ἔστη, σκῆπτρον ἔχων· τὸ μὲν Ἥφαιστος κάμε τεύχων·
 Ἥφαιστος μὲν δῶκε Διὶ Κρονίωνι ἄνακτι·
 αὐτὰρ ἄρα Ζεὺς δῶκε διακτόρῳ Ἀργειφόντη·
 Ἑρμείας δὲ ἄναξ δῶκεν Πέλοπι πληξίππῳ·
 αὐτὰρ ὁ αὖτε Πέλοψ δῶκ' Ἀτρέϊ, ποιμένι λαῶν·
 Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι Θυέστη·
 αὐτὰρ ὁ αὖτε Θυέστ' Ἀγαμέμνονι λείπε φορῆναι,
 πολλῆσι νήσοισι καὶ Ἀργεῖ παντὶ ἀνάσσειν.

Ὁ Ἑρμογένης (π. ἰδ. σ. 286) τὸ σχῆμα τοῦτο καλεῖ κλιμακωτὸν πρβλ. Cornif. IV, 25, 34 Ἀλέξ. σ. 31 Τιβέρ. σ. 72. Ἡρωδιαν. σ. 99. Aq. Rom. σ. 34. Ἐπιπλοκὴν ὀνομάζει αὐτὸ ὁ Ρουτίλιος

Λοῦπος (σ. 8.), ἐπιφέρων καὶ δύο ἄξια λόγου παραδείγματα ἐκ τοῦ Λυσίου καὶ Λυκούργου. Κατὰ δὲ τὸν Τιβέριον κακῶς τινες συντρυτίζουσι τὴν κλίμακα μετὰ τῆς ἀναδιπλώσεως.

ΑΣΥΝΔΕΤΟΝ, ΣΥΝΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ, ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ.

Τρίτον εἶδος σχημάτων, ἀναγόμενον εἰς τὰ γραμματικὰ ἢ εἰς τὴν συνεκδοχὴν προέρχεται χάριν βραχυλογίας διὰ τῆς ἐν τῷ λόγῳ παραλείψεώς τινων, ἅπερ πρέπει ν'ἀναπληρωθῶσιν. Ἐνταῦθα ἀνήκει τὸ ἀσύνδετον σχῆμα (solutum, dissolutum, dissolutio), ὅπερ γεννᾶται διὰ τῆς παραλείψεως τῶν συνδέσμων τῶν μεταξὺ τῶν προτάσεων ἢ καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν. π. χ. *veni, vidi, vici* Sueton. Iul. Caes. 37· τὸ συνεζευγμένον ὅπερ εἶναι συγγενές πρὸς τοῦτο περιγράφεται ὡς ἔπεται *figura, in qua unum ad verbum plures sententiae referuntur, quarum unaquaeque desideraret illud, si sola poneretur. id accidit aut praeposito verbo, ad quod reliqua respiciant: «vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia» Cic. pro Cluent. 15); aut illato, quo plura cluduntur: «neque enim is es, Catilina, ut te aut pudor unquam a turpitudine aut metus a periculo, aut ratio a furore revocaverit» (Cic. Cat. I, 22) medium quoque potest esse, quod et prioribus et sequentibus sufficiat. jungit autem et diversos sexus, ut cum *marem feminamque filios* dicimus, et singularia pluralibus miscet. sed haec adeo sunt vulgaria, ut sibi artem figurarum asserere non possint Quint. IX, 3, 62· τὸ συνεζευγμένον οἱ γραμματικοὶ καλοῦσι ζεῦγμα καὶ ὁ ἀνώνυμ. (σ. 437) ἐπεζευγμένον.*

Ὁ Κορνηφίκιος (IV, 27 38) *adjunctio ὀνομάζει τὸ σχῆμα, καθ' ὃ ἐν ῥήματι ἀνήκον εἰς πολλὰ προτάσσεται ἢ ἐπιτάσσεται· καλεῖ δὲ conjunctio, ἂν κῆται ἐν τῷ μέσῳ π. χ. formae dignitas aut morbo deflorescit aut vetustate (καὶ οὐχὶ deflorescit formae dignitas κλ. ἢ formae dignitas . . . deflorescit).*

Τὸ ἀντίθετον τοῦ συνεζευγμένου εἶναι τὸ διεζευγμένον (*disjunctio*), cum eorum, de quibus dicimus, aut utrumque, aut unum

quodque certo concluditur verbo, sic: populus Romanus Numantiam delevit, Karthaginem sustulit, Corinthum disiecit, Fregellas evertit. nihil Numantinis vires corporis auxiliatae sunt, nihil Karthaginensibus scientia rei militaris adjumento fuit, nihil Corinthiis erudita calliditas praesidii tulit, nihil Fregellanis morum et sermonis societas opitulata est». πρὸλ. Aq. Rom. σ. 36. καὶ Cic. in Pis. 96 «Achaia exhausta, Thessalia vexata». Συνεξευγμένον καλεῖται καὶ ὅταν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥήματος ἐξαρτῶνται διάφοροι συντακτικοὶ προσδιορισμοὶ π. χ. Verg. Aen. III, 234 :

sociis tunc, arma capessant,
edico, et dira bellum cum gente gerendum.

ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ, ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΙΣ, ΠΑΡΙΣΟΝ, ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΟΝ, ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΝ, ΙΣΟΚΩΛΟΝ.

Τέταρτον εἶδος σχημάτων εἶναι ἡ παρονομασία (annominatio καὶ τὰ κατώτερα αὐτῆς εἶδη (Quint. IX, 2, 66 Cornif. IV, 21, 29. Ἀλέξ. σ. 36. Τιβέρ. σ. 71. ὁ Ἀριστοτέλης ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸλ. Ῥητορ. III, 6.). Καλεῖται δὲ παρονομασίᾳ ἡ χρῆσις τῶν ὁμοίως ἡχουσῶν λέξεων ἐπὶ διαφόρου σημασίας π. χ. Germanis vivere est bibere natione magis quam ratione barbarus. Ἡ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς λέξεως κατὰ διάφορον σημασίαν (ejusdem verbi contraria significatio) ὑπὸ μὲν τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καλεῖται ἀντανάκλασις, ὑπὸ ἄλλων δὲ ἀντιμετάθεσις, σύγκρισις, πλοκή, (Ἀλέξ. σ. 37), διαφορὰ (Rut. Lup.), ἀντίστασις (Ps. Rufin.). Κατὰ τὸν Κορνιφίκιον (IV, 14, 20) εἶναι εἶδος τῆς transductio, δι' ἧς ἐννοεῖ τὴν σκόπῳ ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς λέξεως π. χ. «πολὺ ἂν τις ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θάλασσης παρελάμβανον» Ἰσοκ. 8, 101. πρὸλ. Δημοσθ. 9, 17, 18. 18, 289 καὶ Ἑρμαγ. π. ἰδ. 326. Cic. Verr. II, 3, 105. 2, 155. pro Mur. 8. Phil. III, 27. V, 20. καὶ Suet. Neron. 39.

Quis negat Aeneae magna de stripe Neronem?

Sustulit hic matrem sustulit ille patrem.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς θεωρεῖ τὸ σχῆμα τοῦτο οὐχὶ ὀρθὸν λογοπαίγνιον, ἀν μάλιστα παραμελεῖται ἐν αὐτῷ ἡ προσωδία, ἐπιφέρων τὰ ἐξῆς παραδείγματα *amari jucundum est, si curatur, ne quid insit amari, καὶ avium dulcedo ad avium ducit*. Κομψότερα ἀποβαίνουνσι τὰ σχήματα διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν προθέσεων ἐν τοῖς συνθέτοις π. γ. *non emissus ex urbe, sed immissus in urbem esse videatur* ἢ διὰ τῆς μετὰ τὸ ἀπλοῦν ἀκολουθίας τοῦ συνθέτου. Ἐὰ δὲ ταῦτα εἶδη τῆς παρονομασίας μετεχειρίσθησαν ὁ Σενέκας καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ δεύτερος δὲ μάλιστα ὑπερμέτρως.

Ἐνταῦθα ἀνήκονσι τὸ πάρισον, τὸ ὁμοιοτέλειον, τὸ ὁμοιόπτωτον καὶ τὸ ἰσοκώλον. Τὸ τελευταῖον (*compar Cornif. IV, 20 27*) εἶναι περίοδος, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐν συνόλῳ συνίστανται ἐξ ἴσων συλλαβῶν π. γ. *classem speciosissimam instruxit, exercitum pulcherrimum et fortissimum elegit. Rut. Lup. σ. 19. Aq. Rom. σ. 30* πρὸ βλ. ἰδίως Ἰσοκρ. 21. Οἱ ῥήτορες οἱ ἀπαιτοῦντες ἴσας συλλαβὰς ἐν τοῖς ἀνταποκρινομένοις μέλεσι τοῦ ἰσοκώλου (Δημ. περὶ ἐρυ. ζ. 26) διακρίνουσιν ὡς ἴδιον σχῆμα τὸ πάρισον (*prope aequatum*), ἐν ᾧ ἐν τῶν μελῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ τελευταῖον, ὑπερβάλλει τὰ ἄλλα μᾶλλον ἢ ἥττον κατὰ τὸ μήκος. *Aq. Rom. σ. 30. καὶ Ἀναξίμ. 27, σ. 213* ἐνθα περὶ τῆς παρισώσεως λέγει: «παρίσωσις δὲ ἐστὶ μὲν, ὅταν δύο ἴσα λέγηται κῶλα· εἴη δ' ἂν ἴσα καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγοις μεγάλοις, καὶ ἴσα τὸ μέγεθος ἴσοις τὸν ἀριθμὸν». κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (ῥητ. 3, 9) παρίσωσις λέγεται ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα, παρομοίωσις δ' ἐὰν ὁμοια τὰ ἔσχατα ἔχη ἐκάτερον τὸ κῶλον. πρὸ βλ. Δημ. περὶ ἐρυ. 25. παραδείγματα τῆς παρισώσεως ἐκ τοῦ Πλάτωνος ἰδ. Διον. Ἀλικ. τ. 6, σ. 191, 192. παράδειγμα τοῦ παρίσου δι' οὗ ἐμφαίνεται σπικνία εὐρυθμία *Cic. pro Mil 4. 20: est enim, judices, haec non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti sed imbuti sumus* πρὸ βλ. *Orat. 49, 165.*

Ὅμοιόπτωτον (*similiter cadens Cornif. IV, 20, 28*) εἶναι ἡ ἐπιπλάκησις τῆς αὐτῆς πτώσεως ἐν τῇ αὐτῇ περιόδῳ ἢ εἰς τὸ τέλος

τῶν κώλων, ὅτε ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὁμοιοτέλευτον (*similiter desinens*), ἐν ᾧ τίθενται ἐν τῷ τέλει τῶν κώλων ὅμοιοι τύποι λέξεων. Αἰ. Rom. σ. 30 πρὸς Ἄλέξ. σ. 36 καὶ Τιβέρ. σ. 74, ὅστις ἐν τῷ παραδείγματι ἐκ τοῦ Ἰσοκράτους (Ἐλ. 17) «καὶ τοῦ μὲν ἐπιπονὸν καὶ ἐπικίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε, τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν» ἐξαίρει ἰδίως τὰ ῥήματα ἐποίησε καὶ κατέστησε, τὰ ὁποῖα ἔχουσι τὸν αὐτὸν τόνον καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν συλλαβῶν. Ἀμφότερα τὰ σχήματα ταῦτα ὁ μὲν Τιβέριος ὑπάγει ὑπὸ τὴν παρίσωσιν, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (ῥητ. 3, 9) ὑπὸ τὴν παρομοίωσιν. Ὁ Κορνηφίκιος τὸ πολύπτωτον καταλέγει εἰς τὴν παρονομασίαν, ἐπιφέρων περὶ τῆς χρήσεως πάντων τούτων τῶν σχημάτων τὰ ἐξῆς (22, 23): *perraro sumenda sunt, eum in veritate dicimus, propterea quod non haec videntur reperiri posse sine elaboratione et sumptione operae; ejusmodi autem studia ad delectationem quam ad veritatem videntur accommodatiora; qua re fides et gravitas et severitas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collocatis et non modo tollitur auctoritas dicendi, sed offenditur quoque in ejusmodi oratione, propterea quod est in his lepos et festivitas, non dignitas neque pulchritudo, qua re quae sunt ampla et pulchra, diu placere possunt; quae lepida et concinna, cito satietate afficiunt aurium sensum fastidiosissimum. quomodo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari, item, si raro interseremus has exornationes et in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem.* Καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς παιδικὰ καὶ θεατρικὰ σχήματα ὀνομάζει τὰ ἀντίθετα, τὰ παρόμοια καὶ τὰς παρισώσεις, τὰ ὁποῖα ὑπερμέτρως μετεχειρίσθησαν ὁ Πῶλος, ὁ Λικύμνιος, ὁ Γοργίας καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἐλέγχει δὲ καὶ τὸν Θουκυδίδην, ὅστις ἀκαταλλήλως πρὸς τὸ ὕφος αὐτοῦ ποιεῖται χρήσιν τῶν σχημάτων τούτων. (Γ. 6, σ. 59, 94). Καὶ ὁ Δημήτριος (περὶ ἑρμ. § 27) ἀποδοκιμάζει τὸ ὁμοιοτέλευτον ὡς ἐναντίον τῆς δεινότητος, καὶ νομίζει αὐτὸ ἀκατάλληλον πρὸς τὸ ἦθος καὶ πάθος· εὐπρεπὲς ὁμοιοτέλευτον ἀναφέρει (§ 29) ἐκ τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ἐξῆς «ἐγὼ ἐκ μὲν Ἀθηνῶν εἰς Στάχειρα

ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν». Συνηθέστατον εἶναι τὸ ὁμοιοτέλευτον παρά ποιηταῖς.

ΑΝΤΙΘΕΤΟΝ, ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΟΛΗ, ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ.

Τέλος σχηματίζονται σχήματα καὶ ἐξ ἀντιθέσεων. Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν εἶδη ἀντιθέτου (contentio, contrapositum) εἶναι πολλὰ, nam et singula singulis opponuntur et bina binis et sententiae sententiis (IX, 3, 81 πρὸς βλ. Ἀναξίμ. 26 σ. 212. Cornif. IV, 45 58). κατ'ἄλληλον παράδειγμα ἀναφέρει ὁ Κορνιφίκιος τὸ ἐξ ἧς: in otio tumultuaris, in tumultu es otiosus; in re frigidissima cales, in ferventissima friges; tacitorum opus est, clamas, cum tibi loqui convenit, obmutescis; ades, abesse vis, abes, reverti cupis, in pace bellum quaeritas, in bello pacem desideras; in contione de virtute loqueris, in proelio prae ignavia tubae sonitum perferre non potes. πρὸς βλ. «τοῖς μὲν γὰρ ὅτε φόβος ἢ τε ἀδικία ἰκανὴ ἦν παῦσαι τὸ δεδιὸς τῆς προμηθείας, τοῖς δὲ ὅτε κίνδυνος ἢ τε αἰσχύνη ἀρκουῖσα ἦν σωφρονίσει τὸ θυμούμενον τῆς γνώμης». Ἀντιφ. Τετρ. Γ, γ, 3· καὶ Cic. orat. 50, 167. Verr. IV, 52, 115: conferte hanc pacem cum illo bello, hujus praetoris adventum cum illius imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas, ab hoc, qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas» πρὸς βλ. καὶ Cluent. 15, 4, 5. Ἀντιμεταβολὴ καλεῖται τὸ σχῆμα, ὅπερ σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀναστροφῆς τῆς ἐννοίας π. γ. non ut edam vivo, sed ut vivam edo Cornif IV, 28, 39 καὶ ut et sine invidia culpa plectatur, et sine culpa invidia ponatur. Cic. pro Cluent. 2.

Ἐκ τῶν λοιπῶν σχηματῶν ἀξία μνήμης εἶναι ἡ παράλειψις (occultatio). Καλεῖται δὲ οὕτω τὸ σχῆμα ἐκεῖνο, καθ' ὃ δεικνύοντες ὅτι σιωπῶμέν τι, οὐχὶ ἤπτον λέγομεν αὐτὸ. Τιθέρ. σ. 60. Αἰ. Rom. σ. 24. τὸ αὐτὸ σχῆμα ὀνομάζεται ὑπό τινων καὶ παρασιώπησις ἢ ὑποσιώπησις, (Rut. Lup.) καὶ θεωρεῖται ἴδιον εἶδος εἰ-

ρωνείας Ἀναξίμ. 47, 3. Ὁ Κορνιφίκιος περὶ τοῦ σχήματος τούτου λέγει τὰ ἑξῆς: haec utilis est exornatio, si aut ad rem non petrinet planius ostendere, quod occulte admonuisse prodest, aut si longum est, aut ignobile, aut planum non potest fieri, aut facile potest reprehendi, ut utilius sit occulte fecisse suspicionem, quam ejusmodi intendisse orationem, quae redarguatur.

Ἐνταῦθα καταλεκτέον καὶ τὸ ὀξύμωρον σχῆμα, τὸ ὁποῖον γεννᾷται ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο ἀντιθέτων ἐννοιῶν. π. χ. ψυχρὰ φλόξ (τῶν πολυτίμων λίθων).—γάμοι ἄγαμοι.—Ἐρμολογίας ἐν πικρῇ μὲν γέρον, ἐν δὲ γέρουσι. πικρῇ.—concordia discors.—summum ius summa injuria.—magnas inter opes inops.—cum tacent, clamant. Σχῆμα ἐν διαὶ δυοῖν καλεῖται ἡ παράστασις μιᾶς ἐννοίας διὰ δύο λέξεων π. χ. χρυσὸν καὶ ἐσθῆτα ἀντὶ χρυσῆν ἐσθῆτα.—mores et disciplina ἀντὶ morum disciplina.—patera libamus et auro ἀντὶ patera aurea.

Πρὸς κατάληψιν τῶν κυριωτέρων σχηματῶν ὁ Τσοῦμπτιος πραγματεύεται τὸ θέμα litteris delector, ὅπερ κατὰ τὰ διάφορα σχήματα διαφόρως μετασχηματίζεται. π. χ.

Geminatio. Litterae, litterae, inquam, solae me delectant.

Repetitio. Litterae me puerum aluerunt, litterae me juvenem ab infamia libidinum servarunt, litterae virum in rep. administranda adiuverunt, litterae senectutis imbecillitatem consolabuntur.

Conversio. Litterae honestissima voluptate oblectant, rerum novarum inventione oblectant, immortalitatis spe certissima oblectant.

Complexio. Qui litteris delectatur, qui vero inveniando delectatur, qui doctrina propaganda delectatur, eum vos malum esse civem putatis?

Traductio. Quid vis? Tunc litteris delectaris, qui litterarum fundamenta odisti?

Polysyndeton. Litterae et erudiunt et ornant et oblectant et consolantur.

Paronomasia. Qui possim ego litteris carere, sine quibus vitam ipsam agerem invitus?

Ὁμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον. Num putas fieri posse, ut, qui litterarum studiis teneatur, libidinum vinculis obstringatur?

Ἀντιθετον. Qui litteris delectari te dicis, voluptatibus implicari te pateris?

Ἀντιμεταβολή. Non quia delector, studeo litteris: sed quia studeo, delector.

Gradatio. Studia mihi litterarum doctrinam, doctrina gloriam, gloria invidiam et obtrectationem comparavit.

Αποσιόπηση. Quid? Tu audes hoc mihi objicere, qui nihil unquam in vita expetierim nisi virtutem et doctrinam: tu quid expetieris—sed taceo, ne convicium tibi fecisse videar.

Ἀσύμμετρον. Quid dicam de utilitate litterarum? Erudiunt, ornant, oblectant, consolantur.

Correctio. Litterae me delectant: quid dico delectant? Immo consolantur et unicum mihi perfugium praebent inter has vitae laboriosae molestias.

Dubitatio. Litterae me sive erudiunt, sive oblectant, sive consolantur: nam quid potissimum dicam nescio.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

καθηγητῆς ἐν τῷ Βαρβακείῳ Λυκείῳ.

Συμπλήρωμα.

σελ. 51, σ. 5. Παρὰ Γαληνῶ Τόμ. IB', σελ. 457 εἶνε κακῶς γεγραμμένον Ἀλεξανδρῶτικὰ ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρῶτικα.

σελ. 130, σ. 18. Παρὰ Γαληνῶ Τόμ. III', α', σελ. 677 κεῖται βεβλαιοσσωμένον καὶ βεβλαιοσσωμένα. Ἐκβλητέον τὸ ἕτερον Σ.

σελ. 130, σ. 20. Καὶ ὁ Ὀριγένης εἶπεν ἐμβεβλημένα Τόμ. Α', σελ. 158 Βερολ.

σελ. 129 καὶ 131. Τοῦ τ' τοῦ βεβλασθηκέναι, βεβλαφέναι καὶ γεγλῶφθαι παρέχει καὶ ὁ Γαληνὸς παραδείγματα, οἷον Τόμ. Γ',